

2. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 6, оп. 3, спр. 282, 225 арк.
3. Там само, спр. 283, 243 арк.
4. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО), м. Київ, ф. 1, оп. 20, спр. 615, 227 арк.
5. Восьмой съезд РКП(б). Март 1919 года. Протоколы. – М.: Политиздат, 1959. – 602 с.
6. Собрание Узаконений и Распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства Украины. – 1920. – № 26. – С. 769.
7. Вісти Одеського Губернського Революційного Комітету. – 1920. – 14 лют.
8. Там само. – 15 лют.
9. Там само. – 2 берез.
10. Там само. – 17 берез.
11. Там само. – 20 берез.
12. Там само. – 23 берез.
13. Вісти Одеської Ради Робітничих і Червоноармійських Депутатів. – 1920. – 10 квіт.
14. Вісти Одеського Губерніального Виконавчого Комітету Рад Робітничих, Селянських і Червоноармійських Депутатів і Одеської Ради Робітничих і Червоноармійських Депутатів. – 1920. – 6 трав.
15. Там само. – 9 трав.
16. Там само. – 15 трав.
17. Там само. – 23 трав.
18. Там само. – 26 трав.
19. Там само. – 29 черв.
20. Там само. – 10 лип.
21. Там само. – 14 лип.
22. Там само. – 17 лип.
23. Там само. – 28 лип.
24. Вісти Одеського Губерніального Революційного Комітету. – 1920. – 3 серп.
25. Там само. – 24 серп.
26. Профессиональная жизнь (Одесса). – 1920. – 10 мая.
27. Из истории Всероссийской Чрезвычайной Комиссии, 1917–1921 гг.: сб. док. / сост.: А.К. Гончаров, И.А. Дорошенко, М.А. Козичев, Н.Н. Павлович. – М.: Госполитиздат, 1958. – 511 с.
28. Иоффе Г.З. Крах российской монархической контрреволюции / Г.З. Иоффе. – М.: Наука, 1977. – 320 с.
29. Терещенко Ю.І. Політика "воєнного комунізму" / Ю.І. Терещенко // УІЖ. – 1980. – № 10. – С. 75–85.
30. Трифонов И.Я. Ликвидация эксплуататорских классов в СССР / И.Я. Трифонов. – М.: Политиздат, 1975. – 406 с.
31. Турченко Ф.Г. Великий Октябрь и ликвидация эксплуататорских классов на Украине / Ф.Г. Турченко. – К.: О.: Вища школа, 1987. – 199 с.

## References:

1. Arkhiv Upravlinnia Sluzhby bezpeky Ukrainy v Odeskii oblasti, sprava № 017452 [Makarov S.K. ta in.].

O. Shyshko, PhD in History, Associate professor  
Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine

### ODESA BOURGEOISIE AS THE OBJECT OF THE POLITICAL TERROR IN 1920

*The article analyses the policies of communist authorities towards bourgeoisie in 1920, basing on the wide range of sources, including the archives of SBU and periodicals. According to the Bolshevik doctrine, bourgeoisie had to be liquidated as a class, and its existence was incompatible with social manufacturing. That was the strategic goal, and the tactical measure was the campaign of extraction of the surplus from bourgeoisie and ban on free trade. Also bourgeoisie was accused of the essential goods and foreign currency speculation. Those, who tried to resist the policies and were accused of speculations and forgery were oppressed and terrorized, their property confiscated, and they incarcerated in concentration camps or exterminated. By implementing the terror policies, the authorities pursued the goal of turning bourgeoisie into working class and making them join the building of the communist regime. At the same time, the authorities controversially attempted to nationalize the manufacture enterprises. These policies resulted in a deep economic crisis, which led to paralysis of the economy and significant decrease of the living standard of the whole population, disregarding the class.*

*Key words: bourgeoisie, terror, speculation, surplus, nationalization.*

УДК 94(477) "1954–1964"

А. Якубець, старш. наук. співроб.  
Національний музей історії України, Київ, Україна

### СІЛЬСЬКІ КЛУБИ В УРСР 1954–1964 РР. (ЗА ПУБЛІКАЦІЯМИ ЖУРНАЛУ "ПЕРЕЦЬ")

*Присвячено позиціонуванню сатирично-гумористичного журналу "Перець" як джерела з історії повсякдення України другої половини ХХ ст. Здійснено це на прикладі теми клубних установ у УРСР 1954–1964 рр. За допомогою широкого фактажу продемонстровано не лише джерельну складову публікацій "Перця", але й показано можливість їх структування та систематизації.*

*Ключові слова: історія повсякдення, організація відпочинку, сільські клуби, журнал "Перець", УРСР.*

Відпочинок є невід'ємною частиною повсякдення, а відтак – дослідження умов й організації відпочинку вважають однією зі складових історії повсякдення [13, с. 618], що, у свою чергу, актуалізує проблематику за-

2. Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Sluzhby bezpeky Ukrainy, fond 6, opys 3, sprava 282, 225 arkushiv.
  3. Ibid, sprava 283, 243 arkushy.
  4. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy, m. Kyiv, fond 1, opys 20, sprava 615, 227 arkushiv.
  5. ANON (1959). *Vos'moj s'ezd RKP(b). Mart 1919 goda. Protokoly*. M.: Politizdat. [in Russian].
  6. ANON (1920). *Sobranie Uzakoneniij i Rasporjazenij Rabocho-Krest'janskogo Pravitel'stva Ukrainy*. 26, 769. [in Russian].
  7. Visty Odeskoho Hubernskoho Revoliutsiinoho Komitetu. – 1920. – 14 liutoho.
  8. Ibid. – 15 liutoho.
  9. Ibid. – 2 bereznia.
  10. Ibid. – 17 bereznia.
  11. Ibid. – 20 bereznia.
  12. Ibid. – 23 bereznia.
  13. Visty Odeskoi Rady Robitnychykh i Chervonoarmiiskykh Deputativ. – 1920. – 10 kvitnya.
  14. Visty Odeskoho Hubernalnogo Vykonavchoho Komitetu Rad Robitnychykh, Selyanskykh i Chervonoarmiiskykh Deputativ i Odeskoi Rady Robitnychykh i Chervonoarmiiskykh Deputativ. – 1920. – 6 travnia.
  15. Ibid. – 9 travnia.
  16. Ibid. – 15 travnia.
  17. Ibid. – 23 travnia.
  18. Ibid. – 26 travnia.
  19. Ibid. – 29 chervnia.
  20. Ibid. – 10 lypnia.
  21. Ibid. – 14 lypnia.
  22. Ibid. – 17 lypnia.
  23. Ibid. – 28 lypnia.
  24. Visty Odeskoho Hubernalnogo Revoliutsiinoho Komitetu. – 1920. – 3 serpnia.
  25. Ibid. – 24 serpnia.
  26. Professional'naya zhizn' (Odessa). – 1920. – 10 maya.
  27. GONCHAROV, A.K.; DOROSHENKO, I.A. (ed.) (1958). *Iz istorii Vserossijskoj Chrezvyčajnoj komissii. 1917–1921 gg. Sbornik dokumentov*. M.: Politizdat. [in Russian].
  28. IOFFE, G.Z. (1977). *Krax rossijskoj monarxicheskoj kontrrevolyucii*. M.: Nauka. [in Russian].
  29. TERESHCHENKO, YU.I. (1980). Polityka "voyennoho komunizmu". *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 10, p. 75-85. [in Ukrainian].
  30. TRIFONOV I.YA. (1975). *Likvidaciya e'kspluatatorskix klassov v SSSR*. M.: Politizdat. [in Russian].
  31. TURCHENKO, F. G. (1987). *Velikij Oktjabr' i likvidaciya jekspluatatorskix klassov na Ukraine*. Kiev-Odessa: "Vishha shkola". [in Russian].
- Надійшла до редколегії 20.11.17

галом. Якщо ж говорити зокрема, то одним із перспективних сегментів тут є вивчення дозвілля українського села за радянської доби в період після Другої світової війни (1945–1991). Зазначена тема в незалежній Україні

вже здобула хоча й невелику, але власну історіографію [38, 42, 53, 58] (в Українській Радянській Соціалістичній Республіці (УРСР) відпочинок на селі теж мав певне вираження в наукових дослідженнях, однак їхній контекст вирізнявся чітко вираженим ідеологічним забарвленням та не співвідносився з історією повсякдення, оскільки цей напрям у радянській історичній науці не розробляли). Відповідні праці та розробки побудовані на використанні традиційних джерел – архівних матеріалів, збірок документів, профільних наукових досліджень, зрідка – усних свідчень.

Водночас, варто зважити на думку О. Коляструк, згідно з якою "джерелом історії повсякдення можна вважати документи, що засвідчують реалії повсякденного життя суспільства" [29, с. 221]. Саме тому варто звернути увагу на джерело, яке поки що є недооціненим серед вітчизняних істориків, що спеціалізуються на історії повсякдення. Ідеться про сатирично-гумористичний журнал "Перець". Специфіка цього друкованого видання, яке виходило з періодичністю один номер на два тижні (24 номери на рік) і за радянських часів було офіційним органом Центрального комітету Компартії України (ЦК КПУ), якраз і полягала в акцентуванні на повсякденній проблематиці. При цьому лівова частка перчанських публікацій містила не абстрактний, а конкретний фактаж – із зазначенням прізвищ, населених пунктів, установ, підприємств, організацій тощо. Ретельне їх вивчення, аналіз, систематизація та структурування дозволяє не лише отримати додаткову інформацію з тієї чи іншої теми, але й виявити певні закономірності та тенденції, причому – у їхньому розвитку. Завданням цієї статті є доведення вищезазначеного твердження на прикладі теми "Сільські клуби в УРСР (1954–1964 рр.)". Відповідна проблематика дуже широко була представлена на сторінках "Перця" у вигляді фейлетонів, заміток, "листів із місць" і карикатур, усього – понад 150 публікацій за зазначений період (навіть класик українського гумору – Остап Вишня – відмітився текстом із цього приводу [10]).

Клуб у радянському селі – це базове "вогнище культури й організованого відпочинку", яке, згідно з офіційним визначенням 1950-х рр., "служило цілям ідейно-політичного та ідеологічного виховання, а також підйому загального культурного рівня ... населення" [27, с. 454]. Спеціальне "Положення про державний сільський клуб", затверджене в червні 1946 р. Комітетом у справах культурно-просвітницьких установ при Раді Міністрів СРСР уточнювало, що робота будь-якого клубу на селі має будуватися за такими напрямками: роз'яснення поточних політичних подій, політична і науково-просвітницька пропаганда, надання консультацій із питань економіки та права, усебічна допомога політичній самоосвіті, організація культурного відпочинку, розвиток художньої самодіяльності сільських жителів тощо [58, с. 359].

Саме тому відновлення клубної мережі стало пріоритетним завданням радянської влади на селі в повоєнний період, оскільки за роки німецької окупації в Україні було знищено близько 8 тис. сільських клубних установ, або ж фактично 80 % довоєнної кількості [58, с. 354]. Офіційно стверджувалося, що впродовж 1945–1950 рр. в УРСР було відремонтовано і побудовано 5235 нових сільських клубів, а всього станом на початок 1950 р. у республіці нараховувалося 12 786 сільських та 12 188 колгоспних клубних установ [38, с. 80; 58, с. 358]. Проте за переможними й оптимістичними реляціями, як це зазвичай бувало в радянських реаліях, ховалися чималі проблеми. Якщо судити за частотою

згадування у "Перці", саме відсутність нових клубних приміщень та аварійний стан старих сукупно з незабезпеченістю іноді елементарних умов для організації дозвілля на селі були провідними проблемами культурної роботи в українському селі 1950–1960-х рр., складаючи майже 2/3 всіх сатиричних і критичних публікацій журналу, що стосувалися сільського клубного життя.

Так, скажімо, з номерів "Перця" середини 1950-х – середини 1960-х рр. дізнаємося, що роками будувалися (термін довгобуду міг сягати 12-ти років [19]) і ніяк не могли стати до ладу клуби:

- на Вінничині – у с. Лисогірка Літинського р-ну [20];
- на Волині – у с. Старосілля Іваничівського р-ну [5];
- на Дніпропетровщині – у с. Любимівка Синельниківського (нині – Дніпровського) р-ну [40];
- на Донеччині (до 1961 – Сталінська обл.) – у с-щі Неліпівка Дзержинського р-ну (нині – смт Торецької міськради) [48];
- на Житомирщині – у с. Мінківці Андрушівського р-ну [17];
- на Івано-Франківщині (до 1962 – Станіславщині) – у с. Росільна Солотвинського (нині – Богородчанського) р-ну [30];
- на Київщині – у с. Креничі Обухівського р-ну [57];
- на Кіровоградщині – у с. Скопіївка Добровеличківського р-ну, с. Оникієво Маловісківського р-ну та с. Косівка Олександрійського р-ну [16; 36; 55];
- на Львівщині – у с. Любінці Сколівського (нині – Стрийського) р-ну та с. Підгірці Стрийського р-ну [36];
- на Миколаївщині – у с. Баратівка Снігурівського р-ну [16];
- на Полтавщині – у с. Заворскло Полтавського р-ну та с. Веселий Поділ Семенівського р-ну [19, 59];
- на Сумщині – у с. Грузьке Конотопського р-ну та с. Вільшана Недригайлівського р-ну [28, 39];
- на Тернопільщині – у с. Куропатники Бережанського р-ну [36];
- на Херсонщині – у смт Новоолексіївка Генічеського р-ну [52];
- на Хмельниччині – у с. Струга Новоушицького р-ну та с. Ганнусине Полонського р-ну [44, 47];
- на Чернігівщині – у с. Велика Вісь Ріпкинського р-ну [37] тощо.

Це – далеко не повний перелік, а лише репрезентативна вибірка, яка на конкретних прикладах демонструє, що проблема із "клубними довгобудами" на селі була характерною для більшості областей України. Проте якщо в цих випадках маємо переважно самі факти незавершеного будівництва (з відмінністю лише в термінах цієї незавершеності) та його чи не єдину причину – відсутність коштів у місцевого колгоспу/сільради, то там, де йдеться про стан клубних приміщень і незабезпечення нормальних умов для відпочинку, спостерігається вже певна варіативність. Завдяки "Перцю" можна, зокрема, дізнатися, що:

- у клубі с. Подоли Куп'янського р-ну Харківської обл. обвалилася стеля [56];
- у клубі с. Розсохувате Охтирського р-ну Сумської обл. стеля взагалі була відсутня, а дах "світив дірками" [11] (подібне явище, схоже, не було рідкістю, оскільки тема дірчастого клубного даху навіть удостоїлася окремої карикатури [6]).
- "заклад культури" у с. Вільхове Станично-Луганського р-ну Луганської обл. стояв без вікон та дверей, при цьому офіційно вважався діючим, а зав-

клубом Н. Нечаєва отримувала повноцінну зарплатню, хоча обов'язків своїх фактично не виконувала [60];

- роками невідремонтованими стояли клуби с. Рокитна Слобода Іванківського р-ну Київської обл. та с. Великий Дальник Одеського (нині – Біляївського) р-ну Одеської обл. [46; 62];

- клуби смт Луків Волинської обл. та с. Роздольне Старобільського р-ну Луганської обл. перебували в настільки аварійному стані, що були відзначені "персональними" карикатурами [4, 9];

- у деяких клубах не було банальних місць для сидіння: подекуди (як, скажімо, у с. Луб'янка Білокуракинського р-ну Луганської обл., с. Запсілля Краснопільського р-ну Сумської обл. чи с. Дашківці Віньковецького р-ну Хмельницької обл. [2, 18, 45]) – через нерозпорядливість місцевого керівництва, подекуди – через низьку якість закуплених меблів (так, колгоспний клуб с. Верхня Криниця Василівського р-ну Запорізької обл. закупив глядацькі крісла виробництва Сімферопольської меблевої фабрики № 3, які ламалися при найменшому навантаженні [49]);

- всіх перевершив клуб у с. Воеводчинці Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл., який ділив одне приміщення із сільським фельдшерсько-акушерським пунктом та ветеринарним пунктом [50].

Значною проблемою, наскільки можна судити з публікацій "Перця", було також використання клубних приміщень не за призначенням (це відзначають і дослідники питання, спираючись на архівні матеріали [38, с. 80]), переважно – як складів. Так, клуб у с. Граби Чоповицького (тепер – Коростенського) р-ну Житомирської обл. використовували як склад для хмелю, у с. Лелітка Хмельницького р-ну Вінницької обл. – для рапсу, у с. Зрайки Володарського р-ну Київської обл., с. Покровка Новоархангельського р-ну Кіровоградської обл., с. Мокіївка Роменького р-ну Сумської обл., с. Маринське Горностаївського р-ну Херсонської обл., с. Гулівці Білогірського р-ну Хмельницької обл., с. Пархимів Козелецького р-ну Чернігівської обл. – зерноховищем [15, 21, 25, 35, 41, 43, 61]. Про те, що тема була злободенною, свідчить і той факт, що вона користувалася чималою популярністю в карикатуристів "Перця" [7, 14, 22, 32, 54].

Що стосується згаданого вище "ідейно-політичного та ідеологічного виховання", то, як це не дивно, воно не займало значного місця в публікаціях журналу, присвячених клубній тематиці. Переважно йшлося про те, що керівництво клубів надавало перевагу танцям перед організацією лекцій [3, 23] (або, якщо лекції й читали – звертали увагу на їхній низький рівень [34]), інших ідеолого-пропагандистських заходів та культурного відпочинку загалом [1, 12, 24, 26, 31], вносячи подеколи ці питання навіть на обкладинку [33] (див. 9).

Таким чином, вищенаведений фактаж, що стосується теми сільських клубів в Україні 1950–1960-х рр., надає підстави для висновку про те, що публікації журналу "Перець" можуть служити додатковим, але – вагомим джерелом з історії повсякдення українців за радянської доби загалом й організації їхнього відпочинку, зокрема. Окрім того, перчанські публікації, зважаючи на їхню детальність у сенсі локацій (населені пункти УРСР) та персоналій (прізвища й ініціали героїв фейлетонів, заміток, інформацій тощо) можна рекомендувати також для залучення до краєзнавчих студій. У будь-якому випадку, журнал "Перець" є суттєвою підмогою для тих, хто професійно займається, чи просто цікавиться історією України другої половини ХХ ст.

#### Список використаних джерел:

1. А хто бачив? А хто чув? // Перець. – 1961. – № 14. – С. 11.
2. А ще нам пишуть... // Перець. – 1956. – № 6. – С. 9.
3. Агніт К. Все танці й танці... [карикатура] / К. Агніт // Перець. – 1958. – № 9. – С. 3.
4. Агніт К. Луківське стовпотворіння [карикатура] / К. Агніт // Перець. – 1956. – № 17. – С. 11.
5. Бережіть картинку! // Перець. – 1958. – № 13. – С. 10.
6. Бойко Л. Наш клуб дуже на Київський планетарій скидається... [карикатура] / Л. Бойко // Перець. – 1959. – № 16. – С. 5.
7. Бойко Л. Як працює ваш клуб?... [карикатура] / Л. Бойко // Перець. – 1955. – № 5. – С. 11.
8. Бугайова Н. Ненаглядна стеля / Н. Бугайова // Перець. – 1959. – № 10. – С. 6.
9. Василенко А. "Культура" в Роздольному [карикатура] / А. Василенко // Перець. – 1964. – № 22. – С. 4.
10. Вишня О. Чому бугай пополотнів / О. Вишня // Перець. – 1956. – № 22. – С. 6–7.
11. Відкрито новий планетарій... // Перець. – 1956. – № 21. – С. 12.
12. Гливенко В. Значне місце [карикатура] / В. Гливенко // Перець. – 1960. – № 7. – С. 5.
13. Горобець В. М. Історія повсякдення / В. М. Горобець // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (гол.) та ін. – Т. 3: Е – Й. – К. : Наукова думка, 2005. – С. 618–620.
14. Григор'єв В. Картопля: "Не пустимо!"... [карикатура] / В. Григор'єв // Перець. – 1957. – № 23. – С. 11.
15. Грищенко А. Шановний Перче! / А. Грищенко, П. Стретович // Перець. – 1954. – № 7. – С. 11.
16. Гроха Л. Сніптян обігнали / Л. Гроха // Перець. – 1960. – № 7. – С. 3.
17. Дворецкий О. Любий Перче! / О. Дворецкий // Перець. – 1957. – № 7. – С. 10.
18. Є чи нема? // Перець. – 1957. – № 1. – С. 11.
19. З колгоспу "Україна" молодь пише... // Перець. – 1962. – № 4. – С. 5.
20. Задача № 1 // Перець. – 1955. – № 17. – С. 10.
21. Заруба К. А тепер давайте заглянемо у наш клуб [карикатура] / К. Заруба // Перець. – 1958. – № 18. – С. 7.
22. Зелінський В. Концерт у клубі... [карикатура] / В. Зелінський // Перець. – 1956. – № 7. – С. 9.
23. Золотаревський І. Про масовість і касовість / І. Золотаревський // Перець. – 1960. – № 4. – С. 6–7.
24. І клуби і не клуби // Перець. – 1960. – № 3. – С. 10.
25. Іваненко А. Дорогий Перче! / А. Іваненко // Перець. – 1956. – № 21. – С. 11.
26. Іванченко І. Любий Перче! / І. Іванченко // Перець. – 1956. – № 8. – С. 11.
27. Клубные учреждения // Большая Советская Энциклопедия : у 50 т. / глав. ред. С.И. Вавилов (т. 1–7) и Б.А. Введенский (т. 8–51). – Изд. 2-е. – Т. 21. Кинестезия – Коллизия. – М. : Большая советская энциклопедия, 1953. – С. 454–456.
28. Колесніченко В. Шановний Перче! / В. Колесніченко // Перець. – 1959. – № 3. – С. 11.
29. Коляструк О.А. Методологія вивчення джерел з радянської повсякденності / О.А. Коляструк // Глея: науковий вісник : зб. наук. праць. – К., 2013. – Вип. 68. – С. 220–224.
30. Коритан В. Дорогий Перче! / В. Коритан // Перець. – 1954. – № 8. – С. 11.
31. Корнієнко М. Заглянемо на вогник / М. Корнієнко // Перець. – 1962. – № 7. – С. 5.
32. Литвиненко В. Ану, зараз же припиніть бійку!.. [карикатура] / В. Литвиненко // Перець. – 1956. – № 9. – С. 4.
33. Литвиненко В. Грізний "козел" [карикатура] / В. Литвиненко // Перець. – 1964. – № 4. – С. 1.
34. Лісовий І. Горох з капустою / І. Лісовий // Перець. – 1956. – № 2. – С. 3.
35. Медведєв С. Друже Перче! / С. Медведєв // Перець. – 1955. – № 20. – С. 11.
36. Митюк Д. Перчанські туристські маршрути / Д. Митюк // Перець. – 1962. – № 17. – С. 10.
37. Митюк Д. Перчанські туристські маршрути / Д. Митюк // Перець. – 1964. – № 19. – С. 10.
38. Мічуда В. Діяльність сільських закладів культури в 1945 – середині 1950-х рр. / В. Мічуда // Наукові записки з української історії : зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – Вип. 34. – С. 78–84.
39. Мозговий І. Шановний Перче! / І. Мозговий // Перець. – 1954. – № 8. – С. 11.
40. Нема клубу, одні стіни... // Перець. – 1959. – № 16. – С. 7.
41. Немченко І. Чи відомо тобі... / І. Немченко // Перець. – 1963. – № 1. – С. 11.
42. Нікілев О. Духовно-культурне життя українського села 1950 – середина 1960-х рр. У вимірі реалій повсякденного буття / О. Нікілев // Наукові записки з української історії : зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 29. – С. 327–332.
43. Нове на клубній сцені // Перець. – 1965. – № 19. – С. 2.

44. Оголошується конкурс на кращу обцянку... // *Перець*. – 1962. – № 23. – С. 12.  
 45. Оце нещодавно... // *Перець*. – 1959. – № 9. – С. 9.  
 46. Пальчик М. Друже Перче! / М. Пальчик // *Перець*. – 1957. – № 21. – С. 5.  
 47. Пасічник М. Дорогий Перче! / М. Пасічник // *Перець*. – 1959. – № 2. – С. 8.  
 48. Перчанський телевізор // *Перець*. – 1957. – № 3. – С. 10.  
 49. Перчанський телевізор // *Перець*. – 1957. – № 16. – С. 9.  
 50. Під одним дахом // *Перець*. – 1960. – № 3. – С. 11.  
 51. Позаростали стежки-доріжки... // *Перець*. – 1958. – № 17. – С. 3.  
 52. Потрібні... // *Перець*. – 1963. – № 4. – С. 12.  
 53. Рибак І. В. Соціально-побутова інфраструктура українського села 1921–1991 рр. / І. В. Рибак. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. – 303 с.  
 54. Самум С. Хто вам дав право... [карикатура] / С. Самум // *Перець*. – 1956. – № 24. – С. 8.  
 55. Степанов В. Тільки ойкають / В. Степанов // *Перець*. – 1959. – № 22. – С. 6.  
 56. Стукнуло по голові // *Перець*. – 1951. – № 6. – С. 7.  
 57. Таке може статися... // *Перець*. – 1961. – № 15. – С. 9.  
 58. Терещенко Т. В. Відбудова сільських культурно-освітніх установ у 1943–1950 рр. (на мат. Центральної України) / Т. В. Терещенко // *Історія України. Маловідомі імена, події, факти* (зб. ст.) / редкол.: П. Т. Тронько (гол. ред.) та ін. – К., 2004. – Вип. 26. – С. 353–366.  
 59. Терміново потрібен досвідчений археолог... // *Перець*. – 1962. – № 3. – С. 12.  
 60. Черепакін О. Брате Перче! / О. Черепакін, Г. Конотоп // *Перець*. – 1956. – № 17. – С. 9.  
 61. Шалько Є. Друже Перче! / Є. Шалько // *Перець*. – 1955. – № 5. – С. 11.  
 62. Шукаємо доброго дядю... *Перець*. – 1959. – № 19. – С. 6.

## References:

1. WITHOUT AUTHOR (1961) A khto bachyv? A khto chuv? *Perets*. 457 (14), p. 11.  
 2. WITHOUT AUTHOR (1956) A shche nam pyshyt... *Perets*. 329 (6), p. 9.  
 3. AHNIT, K. (1958) Vse tanci y tanci... *Perets*. 380 (9), p. 3.  
 4. AHNIT, K. (1956) Lukivske stovpotvorinnia. *Perets*. 340 (17), p. 11.  
 5. WITHOUT AUTHOR (1958) Berezhit kartynku! *Perets*. 384 (13), p. 10.  
 6. BOIKO, L. (1959) Nash klub duzhe na Kyivskiy planetarii skydaietsia... *Perets*. 411 (16), p. 5.  
 7. BOIKO, L. (1955) Yak pratsuiue vash klub?... *Perets*. 304 (5), p. 11.  
 8. BUHAIOVA, N. (1959) Nenahladna stelja. *Perets*. 405 (10), p. 6.  
 9. VASYLENKO, A. (1964) "Kultura" v Rozdolnomu. *Perets*. 537 (22), p. 4.  
 10. VYSHNIA, O. (1956) Chomu buhai popoltniv. *Perets*. 345 (22), p. 6–7.  
 11. WITHOUT AUTHOR (1956) Vidkryto novyi planetarii... *Perets*. 344 (21), p. 12.  
 12. HLYVENKO, V. (1960) Zlachne mistse. *Perets*. 426 (7), p. 5.  
 13. HOROBETS, V. M. (2005) Istorii povsiakdennia. In: *Entsyklopediia istorii Ukrainy*. Vol. 3. Kyiv: Naukova dumka, p. 618–620.  
 14. HRYHORIEV, V. (1957) Kartoplia: "Ne pustymo!"... *Perets*. 370 (23), p. 11.  
 15. HRYSHCHENKO, A., STRETOVYCH, P. (1954) Shanovnyi Perche! *Perets*. 282 (7), p. 11.  
 16. HROKHA, L. (1960) Yehyptian obihnyaly. *Perets*. 426 (7), p. 3.  
 17. DVORETSKYI, O. (1957) Liubiy Perche! *Perets*. 354 (7), p. 10.  
 18. WITHOUT AUTHOR (1957) Ye chy nema? *Perets*. 348 (1), p. 11.  
 19. WITHOUT AUTHOR (1962) Z kolhospu "Ukraina" molod pyshe... *Perets*. 471 (4), p. 5.  
 20. WITHOUT AUTHOR (1955) Zadacha № 1. *Perets*. 316 (17), p. 10.  
 21. ZARUBA, K. (1958) A teper davaite zahlianemo u nash klub. *Perets*. 389 (18), p. 7.  
 22. ZELINSKYI, V. (1956) Kontsert u klubi... *Perets*. 330 (7), p. 9.  
 23. ZOLOTAREVSKYI, I. (1960) Pro masovist i kasovist. *Perets*. 423 (4), p. 6–7.  
 24. WITHOUT AUTHOR (1960) I kluby I ne kluby. *Perets*. 422 (3), p. 10.

25. IVANENKO, A. (1956) Dorohy Perche! *Perets*. 344 (21), p. 11.  
 26. IVANCHENKO, I. (1956) Liubiy Perche! *Perets*. 331 (8), p. 11.  
 27. WITHOUT AUTHOR (1953) Klubnyie uchrezhdeniia. In: *Bolshaiia Sovetskaia Entsyklopediia*. Vol. 21. Moskva: Bolshaiia Sovetskaia Entsyklopediia, p. 454–456.  
 28. KOLESNICHENKO, V. (1959) Shanovnyi Perche! *Perets*. 398 (3), p. 11.  
 29. KOLIASTRUK, O. A. (2013) Metodolohiia vyvchennia dzherel z radianskoi povsiakdennosti. *Hileia*. 68, p. 220–224.  
 30. KORYTAN, V. (1954) Dorogy Perche! *Perets*. 263 (8), p. 11.  
 31. KORNIENKO, M. (1962) Zahlianemo na vohnyk. *Perets*. 474 (7), p. 5.  
 32. LYTUVYENKO, V. (1956) Anu, zaraz zhe pryypnit biuku!... *Perets*. 332 (9), p. 4.  
 33. LYTUVYENKO, V. (1964) Hriznyi "kozel". *Perets*. 519 (4), p. 1.  
 34. LISOVYI, I. (1956) Horoh z kapustoiu. *Perets*. 325 (2), p. 3.  
 35. MEDVEDIEV, S. (1955) Druzhe Perche! *Perets*. 319 (20), p. 11.  
 36. MYTIUK, D. (1962) Perchanskii turystski marshruty. *Perets*. 484 (17), p. 10.  
 37. MYTIUK, D. (1964) Perchanskii turystski marshruty. *Perets*. 534 (19), p. 10.  
 38. MICHUDA, V. (2014) Diialnist silskikh zakladiv kulturi v 1945 – seredyni 1950-kh rr. In: *Naukovi zapysky z ukraïnskoi istorii: Zbirnyk naukovykh statei*. Vol. 34. Pereiaslav-Khmelnytskyi, p. 78–84.  
 39. MOZHOVYI, I. (1954) Shanovnyi Perche! *Perets*. 263 (8), p. 11.  
 40. WITHOUT AUTHOR (1959) Nema klubu, odni styny... *Perets*. 411 (16), p. 7.  
 41. NEMCHENKO, I. (1963) Chy vidomo tobi... *Perets*. 492 (1), p. 11.  
 42. NIKILIEV, O. (2012) Dukhovno-kulturne zhyttia ukraïnskogo sela 1950 – seredyna 1960-kh rr. U vymyri realii povsiakdennoho buttia. In: *Naukovi zapysky z ukraïnskoi istorii: Zbirnyk naukovykh statei*. Vol. 29. Pereiaslav-Khmelnytskyi, p. 327–332.  
 43. WITHOUT AUTHOR (1965) Nove na klubnii stseni. *Perets*. 558 (19), p. 2.  
 44. WITHOUT AUTHOR (1962) Oholoshuietsia konkurs na krashchu obitsianku... *Perets*. 490 (23), p. 12.  
 45. WITHOUT AUTHOR (1959) Otse neshchodavno... *Perets*. 404 (9), p. 9.  
 46. PALCHYK, M. (1957) Druzhe Perche! *Perets*. 368 (21), p. 5.  
 47. PASICHNYK, M. (1959) Dorohy Perche! *Perets*. 397 (2), p. 8.  
 48. WITHOUT AUTHOR (1957) Perchanskiy televizor. *Perets*. 350 (3), p. 10.  
 49. WITHOUT AUTHOR (1957) Perchanskiy televizor. *Perets*. 363 (16), p. 9.  
 50. WITHOUT AUTHOR (1960) Pid odnym dakhom. *Perets*. 422 (3), p. 11.  
 51. WITHOUT AUTHOR (1958) Pozarostaly stezhky-dorizhky... *Perets*. 388 (17), p. 3.  
 52. WITHOUT AUTHOR (1963) Potribni... *Perets*. 495 (4), p. 12.  
 53. RYBAK, I. V. (2000) *Sotsialno-pobutova infrastruktura ukraïnskogo sela 1921–1991 rr.* Kamianets-Podilskyi: Aбетка.  
 54. SAMUM, S. (1956) Khto vam dav pravo... *Perets*. 347 (24), p. 8.  
 55. STEPANOV, V. (1959) Tilky oikaiut. *Perets*. 417 (22), p. 6.  
 56. WITHOUT AUTHOR (1951) Stuknulo po holovi. *Perets*. 209 (6), p. 7.  
 57. WITHOUT AUTHOR (1961) Take mozhe statysia... *Perets*. 458 (15), p. 9.  
 58. TERESHCHENKO, T. V. (2004) Vidbudova silskykh kulturno-osvitnikh ustanov u 1943–1950 rr. (na materialakh Tsentralnoi Ukrainy). In: *Istorii Ukrainy. Malovidomi imena, podii fakty* (Zbirnyk statei). Vol. 26. Kyiv, p. 353–366.  
 59. WITHOUT AUTHOR (1962) Terminovo potriben dosvidchenyi arkheoloh... *Perets*. 470 (3), p. 12.  
 60. CHEREPAKHIN, O., KONOTOP, H. (1956) Brate Perche! *Perets*. 340 (17), p. 9.  
 61. SHALCO, Ye. (1955) Druzhe Perche! *Perets*. 304 (5), p. 11.  
 62. WITHOUT AUTHOR (1959) Shukaemo dobroho diadiu... *Perets*. 414 (19), p. 6.

Надійшла до редколегії 17.11.17

A. Yakubets, senior researcher  
 National Museum of History of Ukraine, Kyiv, Ukraine

### RURAL CLUBS IN THE UKRAINIAN SOVIET SOCIALISTIC REPUBLIC IN 1954–1964 (ACCORDING TO PUBLICATIONS OF THE PERETS MAGAZINE)

The article is devoted to a positioning of satirical and humor the *Perets* magazine as a sources of everyday history of Ukraine of the latter half of the 20<sup>th</sup> century. It is carried out on the example of theme of rural clubs in the Ukrainian Soviet Socialistic Republic in 1954–1964. On the basis of many facts demonstrated not only a source components of publications of the *Perets* magazine, but also possibility of their structuring and systematization is displayed.

Key words: everyday history, the *Perets* magazine, the Ukrainian Soviet Socialistic Republic, organization of rest, rural clubs.